

УДК 378.026

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДІВ АРТ-ПЕДАГОГІКИ В ПРОЦЕСІ СОЦІАЛЬНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ ДІТЕЙ З СИНДРОМОМ ДАУНА

Дольнікова Л.В., Берянич О.В.

Національний університет «Львівська політехніка»

Висвітлено питання впливу методів та елементів арт-педагогіки на процес соціальної інтеграції дітей з синдромом Дауна, з'ясовано особливості процесу соціальної інтеграції дитини з синдромом Дауна, теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено вплив методів та елементів арт-педагогіки на процес соціальної інтеграції дитини з синдромом Дауна.

Ключові слова: арт-педагогіка, діти з синдромом Дауна, соціальна інтеграція, соціально-педагогічна робота, навчання.

Постановка проблеми. Сучасне світове суспільство характеризується високим рівнем толерантності і уваги до запитів і потреб кожного свого громадянина, а соціальна політика розвинених європейських країн спрямована на створення умов гармонійного розвитку кожної особистості. Активна інтеграція України в європейський економічний та науковий простір сприяє кардинальним змінам і в освітній сфері, акцентуючи увагу на навчанні дітей з особливими потребами, які складають значну частину суспільства. Освіта цієї категорії людей є важливим чинником у їхньому житті, оскільки дозволяє не тільки засвоїти певну інформацію, а побудувати фундамент їхнього подальшого розвитку та соціальної інтеграції. Для них освіта це не просто можливість постійно пізнавати щось нове, а необхідна умова щоденного буття. В Україні, в силу історично-ментальних особливостей, діти з обмеженими можливостями є незахищеними і часто «непотрібними» суспільству, а народження дитини з обмеженими можливостями звучить як вирок для батьків і, тому, спостерігаються часті відмови батьків від таких дітей, садочки і школи не приймають їх на навчання, а як наслідок, вони не можуть отримати професію, тобто не можуть адаптуватись в суспільство, яке не готове до толерантного сприйняття та розуміння людей, які тільки в деяких проявах трошки інші. При цьому страждають і не отримують належної допомоги батьки, а педагогічні працівники освітніх закладів часто не знають як і не вміють працювати з такими дітьми. Великою частиною цієї соціальної

групи є діти з синдромом Дауна. Згідно статистики Світової організації охорони здоров'я кожне 700-е немовля народжується із синдромом Дауна, а згідно даних Державної служби статистики України кількість дітей з хромосомними порушеннями, в тому числі з синдромом Дауна щорічно зростає [9].

Сучасна педагогічна наука використовує різноманітні психолого-педагогічні методи, що сприяють оздоровленню, гармонізації розвитку та інтеграції в суспільство дітей з особливими потребами, зокрема з синдромом Дауна. Педагоги, практичні психологи, вчителі-дефектологи для забезпечення навчання та отримання успішних результатів під час роботи з дітьми з синдромом Дауна часто використовують методи та елементи арт-педагогіки, як інноваційну технологію особистісно-орієнтованого навчання та виховання дітей і молоді, метою якої є гармонізація їхнього особистісного розвитку у контексті взаємопов'язаної тріади «природа – особистість – соціум» шляхом організації конструктивного союзу дитини та мистецтва у процесі сприймання вже існуючих або створення власних мистецьких творів. Саме ця методика має великі перспективи у реалізації успішної інтеграції дітей з синдромом Дауна, активно досліджується вченими, що і зумовило вибір теми нашого дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема педагогічного супроводу дітей з синдромом Дауна досліджувалась та досліджується багатьма вченими, зокрема це В. Бондар, С. Волкова, І. Іванова, Т. Євтухова, А. Капська, А. Колу-

паєва, В. Ляшенко, О. Савченко, О. Столяренко, А. Шевчук та ін. На основі проведеного аналізу наукових праць Л. Виготського, О. Копитіна, І. Левченко та інших можемо стверджувати, що застосування арт-педагогіки як методу, дозволяє позитивно впливати на інтелектуальний, емоційний, соціальний та фізичний розвиток дитини з особливими потребами, в тому числі з синдромом Дауна [1, с. 25]. Питання застосування методів арт-педагогіки в процесі навчання дітей з синдромом Дауна розглядаються в працях Е. Вознесенської, О. Деркача, А. Капської, А. Савицький, Г. Тарасенко та інших. Як зазначено в працях цих дослідників останніми роками зростає тенденція використання методів та елементів арт-педагогіки та арт-терапії в освітній системі, особливо в процесі навчання дітей з особливими потребами. Російська дослідниця Л. Лебедева визначає арт-педагогіку як міждисциплінарну галузь поєднання теорії і практики педагогіки та мистецтва, що в основі має гуманітарну складову. Український вчений А. Савицький розкриває особливості розвитку дитини з синдромом Дауна та їхній вплив на процес навчання, наголошуючи на великому значенні застосування елементів арт-педагогіки для підготовки дитини до участі в освітній системі. В роботах Г. Тарасенка висвітлено значення музикотерапії, як різновиду арт-педагогіки, що дозволяє забезпечувати формування у дитини з синдромом Дауна звукової орієнтації у середовищі, як основи пізнання інтеграції та навчання (оскільки у таких дітей часто уражені органи зору). Підтвердженням вагомості значення арт-педагогіки в освітній системі є дослідження О. Деркача, який зазначав, що вона може реалізувати основні функції освіти: виховну, розвивальну, діагностичну, корекційну, соціалізуючу, психогігієнічну тощо. Окрім того, вчений сформував основні вимоги до знань студентів, що будуть використовувати у своїй подальшій діяльності арт-педагогіку для роботи з дітьми з особливими потребами, зокрема з синдромом Дауна.

Проте, незважаючи на проаналізовані наукові публікації, висновки та рекомендації щодо соціальної інтеграції дітей з синдромом Дауна методами арт-педагогіки, ця проблема має багато невирішених питань особливо в плані роботи з дітьми і їхніми батьками в ранньому віці і тому залишається актуальною.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Аналіз літературних джерел і проведена експериментальна робота авторів підтверджує, що в цій галузі є багато питань, які потребують вивчення і уточнення. При цьому теоретичні підходи і рекомендації науковців щодо практичного втілення основних засад організації процесу навчання дітей з синдромом Дауна і реалізація цих підходів на державному рівні виявляють ряд суперечностей між потребами і можливостями освітніх установ в ефективній інтеграції дітей з синдромом Дауна в процесі їх навчання і в процесі сімейного виховання. Подолання цих суперечностей можливе за умови використання нових підходів до формування системи дидактичного забезпечення та педагогічного супроводу процесу навчання дітей з синдромом Дауна в контексті розвитку інклюзивної освіти,

підготовки педагогів, які здатні впливати на якість і результат соціалізації дітей з синдромом Дауна, допомагати і працювати з їхніми батьками і соціальним оточенням.

Цілі статті полягають у визначенні та теоретичному обґрунтуванні впливу методів та засобів арт-педагогіки на процес соціальної інтеграції дитини з синдромом Дауна на основі аналізу результатів експериментальної перевірки їх ефективності. Реалізація поставлених цілей проводилася методами аналізу, синтезу, порівняння, педагогічного спостереження, застосовувалися емпіричні методи опитування, а саме глибинне інтерв'ю.

Виклад основного матеріалу дослідження. Синдром Дауна – це одна з найбільш поширених патологій, при яких спостерігається затримка психічного розвитку дитини. Психічний розвиток дитини з синдромом Дауна має свої особливості, які детально описані в науковій літературі. Що стосується навчання, то у дітей з синдромом Дауна, окрім наявного певного ступеня відставання від однолітків, присутнє ще й порушення просторової орієнтації. Їм складніше вирішувати різного роду просторові завдання: визначати місце та напрям розташування предметів, просторове відношення між об'єктами, орієнтуватися за напрямками. Діти можуть конкретизувати просторові ознаки об'єкта тільки після багаторазового досвіду [18, с. 117-119]. Згідно даних дослідження, проведеного українським дослідником А. Савицьким, діти з синдромом Дауна не можуть в повній мірі аналізувати, порівнювати та узагальнювати інформацію. Вони володіють дуже викривленими та досить недостатніми знаннями про навколишній світ та суспільство загалом. Часто у них відсутній інтерес до будь-якої пізнавальної діяльності. Також більшість з них не мають чіткої орієнтації на площині аркушу паперу, не уміють розмістити малюнок в заданому місці аркуша, не вміють аналізувати геометричні форми предметів [20, с. 307-309]. Достатній рівень розвитку просторового орієнтування значно спрощує та полегшує вивчення дітьми з синдромом Дауна таких предметів як письмо, малювання, читання, трудове навчання та засвоєння гімнастичних вправ на уроках фізичної культури. Правильне та успішне засвоєння основних предметів у школі, та уміння просторово орієнтуватися дозволить дитині об'єктивно сприймати оточуюче її середовище, описувати явища та події, що з нею відбуваються [26, с. 45-48]. Емоційна сфера в дітей з синдромом Дауна є особливою, недарма їх ще називають «сонячні діти». Вони живуть активним емоційним життям. Значною мірою його наповненість залежить від батьків дитини та вчителів. Діти переймають усі емоції та настрій від них, що дозволяє їм навчитися виражати свої відчуття та емоції. Навіть якщо у дитини низька емоційна активність, то постійні заняття з нею дозволять згодом їй розпізнавати різні види емоцій, що в свою чергу значно полегшить процес міжособистісного спілкування [12, с. 116-118]. Можемо стверджувати: *дитина з синдромом Дауна проходить ті ж самі основні етапи розвитку, що й інші діти; часові терміни появи та формування навичок у дітей з синдромом Дауна запізнюються у порівнянні з появою цих же навичок у дітей з традиційним*

розвитком; часові рамки розвитку навичок та умінь у дітей з синдромом Дауна значно ширші ніж в інших дітей; діти з хромосомною патологією, зокрема з синдромом Дауна можуть значною мірою відповідати віковим нормам розвитку дитини; батьки і соціальне оточення не знають особливостей роботи з дітьми, що хворі на синдром Дауна. Такі особливості розвитку дитини з синдромом Дауна можуть негативно позначитись на якості її життя, наслідком чого може стати: відсутність конструктивного та активного спілкування з однолітками; проблеми з засвоєнням інформації загалом та навчального матеріалу зокрема; низький рівень трудової діяльності та самообслуговування; ізоляція від однолітків і соціальних інституцій. Результатом цього може бути виключення дитини з суспільства загалом. Важливе значення має правильна та успішна робота, спрямована на інтеграцію дітей з синдромом Дауна в соціум з урахуванням особливостей їх розвитку. Потрібно, щоб цю роботу проводили фахівці і вона була синхронізованою і направлена на пропрацювання усіх проблемних зон розвитку дитини. Серед багатьох описаних засобів інтеграції дитини з синдромом Дауна цікавими і дуже ефективними є методи арт-педагогіки як напрямку арт-терапії, що є напрямком в психотерапії, психокорекції та реабілітації, заснований на заняттях спеціалістів з клієнтами (пацієнтами) в поєднанні з образотворчим мистецтвом. (express ivearts the garies). Науковці зазначають, що арт-терапія може виконувати основні функції освіти: виховну, діагностичну, розвивальну, соціалізуючу, корекційну та інші. Саме тому можна говорити про виникнення нового напрямку – арт-педагогіка. Її визначають як інноваційну технологію особистісно орієнтованого навчання та виховання дітей і молоді, метою якої є гармонізація їхнього особистісного розвитку у контексті взаємопов'язаної тріади «природа – особистість – соціум» шляхом організації конструктивного союзу дитини та мистецтва у процесі сприймання вже існуючих або створення власних мистецьких творів [10, с. 5]. Арт-педагогічні методи дозволяють максимально оптимізувати та покращити процес навчання, оскільки: *можуть бути джерелами психологічної підтримки учня; полегшують розуміння та засвоєння навчального матеріалу за рахунок «перекодування» інформації з логічно-вербальної в емоційно-невербальну; створюють комфортну та позитивну атмосферу навчання; зменшують опір в сприйнятті навчального матеріалу за рахунок цікавості, новизни, парадоксальності; дозволяють діагностувати учня, педагога і колектив загалом.* Застосування арт-педагогіки дозволяє дитині краще розуміти себе, свої почуття та емоції, погасити агресію та змінити її напрям, розвивати емпатію та розуміти зовнішнє середовище. Часто навчання у вигляді творчої діяльності стимулює у дітей з синдромом Дауна бажання розвиватись та зростати духовно, забезпечує формування їхніх моральних бачень та розширення соціального досвіду. Оскільки діти з синдромом Дауна мають слабкий тонус м'язів, то важливим напрямком під час навчання є розвиток дрібної моторики рук. Для цього найкращим є застосування різно-

виду арт-педагогіки – глино терапії [13]. Основною метою використання арт-педагогіки під час комплексних занять з дітьми з синдромом Дауна, в яких часто уражені органи зору є сприймання та засвоєння музично-естетичних образів, систематизація отриманих знань, формування умінь звуково-образної виразності, що становить рівень естетичного та життєвого досвіду дитини, що в свою чергу забезпечить їй можливість повноцінно сприймати навколишній світ та взаємодіяти з ним [14]. Застосування арт-педагогіки під час навчання дітей з синдромом Дауна передбачає обов'язкове врахування особливостей дитини, а тому педагог підбирає та комбінує різновиди цієї технології (*ізотерапія або терапія засобами зображувальної діяльності (малюнок, ліпка); музикотерапія: вправи та ігри на основі використання музики, релаксація, рецептивне сприйняття музики, пантоміміка, спів; лялькотерапія; казкотерапія; ігрова терапія; терапія піском та ін.*) [5, с. 11; 15, с. 17-20; 24].

Ще одним важливим фактором ефективного застосування методів та елементів арт-педагогіки є підготовка педагогів. Перш за все застосування цієї технології дозволяє позитивно впливати не тільки на дитину, а й на самого педагога: пом'якшує та знімає низку внутрішніх переживань і суперечностей, накопичує досвід толерантно-емпатичних відносин та загалом сприяє збереженню психоемоційного стану [24]. На нашу думку, під час підготовки педагогів варто враховувати такі три важливі компоненти: *змістовий*, що повинен включати відповідні фахові знання про арт-педагогіку та її особливості; *операційно-діяльнісний*, що повинен включати уміння і навички, які дозволять педагогові в повній мірі реалізувати завдання арт-педагогіки; *особистісно-професійний*, що включає потребу у формуванні в педагогів відповідних цінностей, характерологічних рис та світоглядних орієнтацій.

З метою визначення напрямів впливу методів арт-педагогіки на процес соціальної інтеграції дитини з синдромом Дауна нами проведена експериментальна перевірка ефективності окремих видів арт-педагогіки під час роботи з дітьми з синдромом Дауна і вплив методів та елементів арт-педагогіки на формування та розвиток комунікативних і творчих навичок, сприяння подоланню соціальних бар'єрів у дитини з синдромом Дауна. Час проведення дослідження: лютий 2016 року – березень 2017 року. На основі методу спостереження нам вдалося з'ясувати, які засоби навчання найчастіше застосовуються, а також визначити, який вплив вони здійснюють на дитину, зокрема на процес її інтеграції в суспільство. Цей метод дав нам можливість спостерігати за динамікою поведінки дітей під час занять, визначити особливості застосування методів арт-терапії загалом і арт-педагогіки зокрема у роботі з дітьми з синдромом Дауна, а також виявити низку умов, що сприяють досягненню цілей соціальної інтеграції за допомогою арт-педагогіки. Метод опитування, а саме метод глибинного інтерв'ю, дозволив нам отримати детальну інформацію від фахівців, що безпосередньо застосовують метод арт-терапії у роботі з дітьми з синдромом Дауна. При цьому ми мали змогу враховувати невербальні сигнали з боку респондента, що сприяло правиль-

ному розумінню заданої теми. У дослідженні ми використовували метод доступної вибірки. Нами було опитано 4 працівники (педагог-корекціоніст, психолог, соціальний педагог та педагог з логопедії) Благодійної організації Центр Даун-синдром «Промінчик», вул. Тролейбусна 10/10, м. Львів за розробленим сценарієм глибинного інтерв'ю. В результаті застосування методу спостереження та проведення глибинного інтерв'ю ми отримали таку інформацію:

• **встановили види та форми арт-педагогіки, які застосовуються під час педагогічної роботи з дітьми із синдромом Дауна.** Слід зазначити, що ефективними видами арт-педагогіки є: терапія засобами зображувальної діяльності, ігротерапія, музикотерапія, лялькотерапія, казкотерапія, іпотерапія, дельфінотерапія. Загалом заняття з арт-терапії проходять в груповій формі, але якщо потрібно, то фахівець залишається з дитиною для проведення індивідуального сеансу. Окрім того під час виконання вправ на занятті потрібні інші люди (волонтери, психологи, тощо), які б допомагали при потребі дитині у виконанні вправ, але не втручались у сам процес. Найчастіше види арт-педагогіки поєднуються для досягнення позитивного результату роботи, а також щоб враховувати усі особливості дитини (її поведінку, стану здоров'я, родинки особливостями);

• **виділили переваги використання методів та елементів арт-педагогіки під час навчання з дітьми із синдромом Дауна.** Позитивним в застосуванні методів арт-педагогіки є те, що вона дозволяє використовувати невербальну комунікацію, як основу усієї роботи, що є дуже важливим у роботі з дітьми з синдромом Дауна, оскільки у них порушене мовлення та слухове сприйняття. Застосування арт-педагогіки передбачає участь усіх дітей, навіть тих які не мають здібностей до образотворчого мистецтва. В процесі роботи дитина відкриває емоції, які блокує її свідомість (відбувається обхід «цензури свідомості»), що дає можливість педагогу корегувати напрями роботи з дитиною для вирішення проблемних моментів. Окрім того, важливе значення має застосування арт – педагогіки, як фактора концентрації уваги дитини;

• **охарактеризували особливості та напрямки впливу застосування методів арт-педагогіки на процес інтеграції дитини з синдромом Дауна у суспільство.** Можемо констатувати, що арт-педагогіка здійснює позитивний вплив на процес інтеграції дитини, сприяє подоланню соціальних бар'єрів і налагодженню комунікативних навичок. Завдяки застосуванню методів та елементів арт-педагогіки можна подолати або зменшити вплив особливостей розвитку дитини з синдромом Дауна, що негативно впливають на процес соціальної інтеграції (погана концентрація уваги, порушені мовлення та слух, порушена просторова орієнтація та інше). Різновиди цієї технології дозволяють розвивати дитині моторику, що в подальшому сприятиме формуванню та вдосконаленню навичок самообслуговування, адаптації до середовища проживання. Часто такі терапевтичні заняття виступають в ролі індикатора проблемних ситуацій та моментів, що заважають успішному процесу інтеграції дитини у суспільство. Результати арт-педагогіки часто приносять матеріальну вигоду (продаж виробів на різнома-

нітних ярмарках), що дає дитині відчуття власної цінності та приналежності до суспільства;

• **виділили низку особливостей та умов, що впливають на процес і результат проведення навчання із застосуванням арт-педагогіки.** Констатуємо, що важливе значення має оточення дитини з синдромом Дауна, оскільки, ці діти найчастіше наслідують поведінку людей, які їх оточують. Дуже важко досягнути позитивного результату, якщо найближче оточення негативно впливає на поведінку дитини (найчастіше спостерігаються прояви безпричинної агресії). Іншим важливим фактором є стан здоров'я дитини. Якщо не враховувати цього, то в дитини може виникнути дискомфорт та небажання брати участь в процесі навчання (наприклад, якщо для дитини дуже важливим є порядок та чистота, то вона не буде виконувати завдання з клеєм чи іншими матеріалами, що можуть стати причиною її забруднення). Усі заняття потрібно проводити поступово, максимальну увагу приділяючи деталям.

Не менш важливим чинником є присутність батьків. Коли заняття тільки розпочинались з новою групою дітей, батьки завжди були присутніми біля своєї дитини. Спостерігалась неуважність діток, небажання працювати, хитрість (спроби дитини використати матір чи батька для виконання вправи), що приводило до відсутності позитивного результату. Коли педагог вперше спробував відсторонити батьків від дітей, то спостерігались істерики, крики, плач, агресивна поведінка і всякого роду маніпуляції. Проте, поступово діти звикли до відсутності батьків і активно почали виконувати вправи, показуючи батькам результати. Спостереження свідчить, що оточення дитини важливе у підтримці її розвитку та результатів праці, але в ній спершу потрібно розвивати самостійність для успішної соціальної інтеграції. На основі проведеного дослідження впливу методів та засобів арт-педагогіки, на процес соціальної інтеграції дитини з синдромом Дауна нами встановлено:

– використання методів і засобів арт-педагогіки у процесі навчання та підтримки дитини з синдромом Дауна здійснює позитивний вплив на процес її інтеграції у суспільство;

– завдяки проведеним заняттям з застосуванням методів арт-педагогіки у дитини розвиваються комунікативні та творчі навички, тренується увага та пам'ять, уміння концентруватись;

– засоби та форми арт-педагогіки дозволяють підготувати дитину до проживання у соціумі, розвивають навички мовлення, читання, математики, письма, моторику, уміння просторової орієнтації

Висновки з даного дослідження і перспективи подальшого розвитку. Проведені нами дослідження дають підстави зробити висновки, що технологія арт-педагогіки дає змогу корегувати та змінювати моделі поведінки дитини, що могли бути їй нав'язані, направляти уміння та бажання в потрібне, продуктивне русло, а різноманітність видів арт-педагогіки дозволяє врахувати усі особливості стану особистості і підібрати найбільш ефективний для неї. Засобами арт-педагогіки педагог має змогу пропрацювати проблемні зони у розвитку дитини, що перешкоджають її соціальній інтеграції (порушення мовлення, слуху,

здатності до концентрації уваги тощо). У результаті проведених занять у дитини розвиваються творчі, комунікативні та інтелектуальні здібності, покращується моторика тіла, тренується пам'ять, увага, концентрація, є всі умови для подолання соціальних стереотипів та бар'єрів та можливість відчувати себе повноцінною частинкою суспільства, Робота з різними видами мистецтва надає можливість компенсувати недостатність суспільного досвіду, обмеження діяльності через

певні фізичні чи психічні вади, невміння висловити власні переживання та думки, збіднення сенсорного досвіду «особливих» дітей. До подальших напрямів нашого дослідження відносимо аналіз наявної навчальної та навчально-методичної літератури для підготовки педагогічних кадрів, які готуються до роботи з дітьми з синдромом Дауна і розробку методичних рекомендацій по застосуванню засобів арт-педагогіки під час навчання дітей з синдромом Дауна.

Список літератури:

1. Августова Р.Т. Говори! Ты это можешь / Р.Т. Августова. – М.: АСТ, 2002. – 222 с.
2. Артпедагогика и арттерапия в специальном образовании: Учебник для вузов / Е.А. Медведева, И.Ю. Левченко, Л.Н. Комиссарова, Т.А. Добровольская. – М.: Академия, 2001. – 248 с.
3. Арт-терапия детей и подростков. Автор: А.И. Копытин, Е.Е. Свистовская. – М, 2010. – 200 с.
4. Барашнева Ю.И. Диагностика и лечение врожденных и наследственных заболеваний у детей / Ю.И. Барашнев, В.А. Бахарев, П.В. Новиков. – М.: Триада X, 2004. – 560 с.
5. Батищева Г.О. Музикотерапія як метод психокорекції / Г.О. Батищева // Профілактика і терапія засобами мистецтва. – К.: А.Л.Д., 1996. – 231 с.
6. Бігуняк Т.В. Сучасні погляди на причини та фенотипові прояви синдрому Дауна / Т.В. Бігуняк // Здобутки клінічної і експериментальної медицини. – 2008. – № 1(8). – С. 7-11.
7. Вознесенська О.Л. Особливості арт-терапії як методу / О.Л. Вознесенська // Психолог. – 2005. – № 10. – С. 5-8.
8. Волкова С.С. Фізична реабілітація дітей 3-6 років з синдромом Дауна / С.С. Волкова, Є.В. Готалевич // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – Харків: ХДАДМ (XXIII), 2009. – № 6. – С. 31-33.
9. Державна служба статистики України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
10. Деркач О.О. Арт-педагогіка: Програма навчальної дисципліни для студентів спеціальності «Початкове навчання» освітньо-кваліфікаційного рівня «спеціаліст» / О.О. Деркач. – Вінниця: ВДПУ, 2011. – 26 с.
11. Зинкевич-Евстигнеева Т.Д. Практикум по креативной терапии / Т.Д. Зинкевич-Евстигнеева, Т.М. Грабенко. – М.: Сфера Речь, 2001. – С. 279-299.
12. Изотова Е.И. Эмоциональная сфера ребенка: теория и практика: Учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / Е.И. Изотова, Е.В. Никифорова. – М.: Издательский центр «Академия», 2004. – 288 с.
13. Капська А. Реабілітація дітей з функціональними обмеженнями засобами мистецтва / А. Капська – К.: ДЦССМ, 2002. – 155 с.
14. Киселєва М.В. Арт-терапия в работе с детьми: Руководство для детских психологов, педагогов, врачей и специалистов, работающих с детьми. – СПб.: Речь, 2007. – 160 с.
15. Кіпріанов І.Ю. Використання арт-терапії у роботі з дітьми з особливими потребами / І.Ю. Кіпріанов // Науковий часопис НПУ імені МП Драгоманова. Серія 15: Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт). – 2014. – № 5. – С. 77-81.
16. Копытин А.И. Теория и практика арт-терапии / А.И. Копытин. – СПб.: Лань, 1999. – 254 с.
17. Краткий атлас социально-культурных реабилитационных технологий (по материалам проекта «Освоение опыта работы по социализации детей-инвалидов средствами обучающих семинаров») / Под. ред. Ю.С. Моздокова. – М.: Речь, 2001. – 385 с.
18. Лаутеслагер П. Двигательное развитие детей раннего возраста с синдромом Дауна. Проблемы и решения / П. Лаутеслагер. – М.: Монолит, 2003. – 346 с.
19. Маллер А.Р. Родителям о детях с глубокой умственной отсталостью / А.Р. Маллер // Дефектология. – 1991. – № 5. – С. 69-74.
20. Савицький А.М. Особливості просторового орієнтування дітей молодшого шкільного віку з синдромом Дауна / А.М. Савицький // Актуальні питання корекційної освіти. – 2014. – № 4. – С. 303-313.
21. Садова І.І. Арт-терапія як сучасний метод у системі соціальної роботи педагога з дітьми з порушеннями психофізичного розвитку / І.І. Садова // Актуальні питання корекційної освіти. – 2012. – № 3. – С. 197-205.
22. Синдром Дауна. Медико-генетический и социально-психологический портрет / Под ред. Ю.И. Барашнева. – М.: Триада X, 2007. – 280 с.
23. Соколова М.В. Социальная адаптация детей с синдромом Дауна / М.В. Соколова, Т.В. Халзанова // Ярославский педагогический вестник. – 2002. – № 4. – С. 3-12.
24. Тарасенко Г.С. Взаємозв'язок естетичної та екологічної підготовки вчителя у системі професійної освіти: Монографія / Г.С. Тарасенко. – Черкаси: «Вертикаль», видавець ПП Кандич С.Г., 2006. – 308 с.
25. Таточенко В. Если у малыша синдром Дауна / В. Таточенко // Семья и школа. – 1994. – № 10. – С. 26-28.
26. Уманська Н.М. Вивчення просторових уявлень у дітей-олігофренів старшого дошкільного віку / Н. М. Уманська – К.: Радянська школа, 1971. – № 6. – С. 30-38.
27. ART in ED [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.artined.eu/home.html>

Дольникова Л.В., Беряныч О.В.

Национальный университет «Львовская политехника»

ОСОБЕННОСТИ ПРИМЕНЕНИЯ МЕТОДОВ АРТ-ПЕДАГОГИКИ В ПРОЦЕССЕ СОЦИАЛЬНОЙ ИНТЕГРАЦИИ ДЕТЕЙ С СИНДРОМОМ ДАУНА

Аннотация

Определен вопрос влияния методов и элементов арт-педагогика на процесс социальной интеграции детей с синдромом Дауна, выделены особенности процесса социализации детей с синдромом Дауна, теоретически обосновано и экспериментально проверено влияние методов и элементов арт-педагогика на процесс социальной интеграции ребенка с синдромом Дауна.

Ключевые слова: арт-педагогика, дети с синдромом Дауна, социальная интеграция, социально-педагогическая работа, обучение.

Dolnikova L.V., Berianych O.V.

National University «Lviv Polytechnic»

APPLICATION PECULIARITIES OF ART PEDAGOGY METHODS IN THE PROCESS OF SOCIAL INTEGRATION OF CHILDREN WITH DOWN SYNDROME

Summary

The article outlines the impact issues of art pedagogy methods and elements on the process of social integration of children with Down syndrome. The research reveals the peculiarities of social integration of a child with Down syndrome. The article theoretically proves and experimentally verifies the influence of methods and elements of art pedagogy on the process of social integration of a child with Down syndrome.

Keywords: art pedagogy, children with Down syndrome, social integration, social and educational work, training.